

"Het is pas voorbij als het voorbij is."

(Moon Jae-in, president Zuid-Korea, 10 mei 2020)

Zie ik het leven als een recht of als een geschenk?

Hoe lang ben ik opgewassen tegen deze corona lockdown?

Het zijn zomaar twee vragen waarbij je je 'een wereld' kunt denken.

Een pandemie hebben we op deze schaal niet zelf meegemaakt. Hopelijk blijft het een "once-in-a-life-time" gebeuren, ook voor kinderen. Iedereen reageert anders op dergelijke vragen omdat we als individu uniek zijn qua persoonlijkheid, qua ervaring, qua gedragsrepertoire. En heel belangrijk nu: de coronadreiging is wel gelijk maar de omstandigheden zijn voor iedereen anders. We hebben allemaal een geheel eigen - individuele - belevingswereld. Door corona leren we iets over onszelf en we leren iets over ons land, over Europa en de wereld.

Vragen die ook bij me opkwamen:

Wat doet deze corona tijd met mannen en met vrouwen? Is er een wezenlijk verschil?

Waarom ontleenden mensen hun identiteit BC (before corona - medio maart 2020) en AC, after corona?

Vrouwen worden minder getroffen door corona dan mannen, maar aan het bed van gehospitaliseerde patiënten staat vaker een vrouw dan een man. Vrouwen hebben vaker dan mannen een parttimebaan. Wat deden vrouwen gemiddeld met die verschiltijd? Zou het verplicht thuis zijn, thuis werken, de Nederlandse vrouw nu gemakkelijker afgaan dan de Nederlandse man? Iedereen is uit zijn "flow" gehaald. Van vrijwel iedereen wordt meer zelfsturing gevraagd. Leiderschap begint altijd met het vermogen jezelf kunnen aansturen.

Verschillen in sekse en gender leren ons meer algemene lessen voor de toekomst. Zijn vrouwen beter dan mannen in staat om gedrag aan te passen, en vol te houden zonder waardering of beloning? Kunnen vrouwen beter de sfeer op peil houden wanneer irritaties bij huisgenoten toenemen? Zijn vrouwen in dit soort tijden in het voordeel omdat ze minder last hebben van het Dunning-Kruger effect? (zelfoverschatting in relatie tot incompetentie).

Het zorgen voor de eigen gezondheid en het eigen welbevinden is niet de sterkste kant van vrouwen. Wanneer de regie voor het huishouden, de taakeisen rondom kinderen in huis te eenzijdig bij de parttimewerkende vrouwen terecht komen dan wordt het regelmatig nachtwerk. De gevolgen ervan komen later. Mannen die hoofdkostwinner zijn en wiens inkomen plotseling en langdurig wegvalt kunnen op een andere manier at risk blijken voor gezondheidsproblemen dan vrouwen.

Naast verschillen in gedrag, in stress-fysiologie, zijn er verschillen in vetstapeling, in ACE2 receptoren, in stolling, et cetera. Er is zelfs verschil in de geïnduceerde immuun

status: mannen werden in ons land bijvoorbeeld pas vanaf 1987 tegen rubella gevaccineerd.

Kortom: sekse specifieke gezondheidsproblemen en sekse specifieke geneeskunde raken aan sociaalpsychologische verschillen maar ook aan neuro-immuno-biologische verschillen. Aandacht voor man-vrouw onderscheid bij dataverzameling in elk wetenschappelijk onderzoek naar coronageneesmiddelen en coronavaccins is belangrijk.

Op 11 mei gaan bij ons de basisscholen en de dagopvang weer open, en op 1 juni de middelbare scholen. In de persconferentie van 6 mei werd weer enig perspectief geschetst en dat geeft hoop. De effecten van elke geplande versoepeling van de lockdown in ons land worden nauwlettend gevolgd door het OMT, evenals de berichten uit andere landen die op ons voorliggen met versoepeling van maatregelen. In Duitsland loopt het reproductiegetal weer op. China rapporteert een toename van het aantal nieuwe gevallen. En in Zuid-Korea zijn de cafés, bars en discotheken opnieuw gesloten vanwege een nieuwe uitbraak.

Hugo de Jonge zou in een notitie voor de ministerraad 4 fases voor de coronacrisis benoemd hebben: uitbraakfase, tussenfase, controlefase, en de vaccinatiefase. Deze fase is het begin van de tussenfase. We hebben nog veel "gunstige" duidelijkheid nodig over het gedrag van het virus bij het stapsgewijs versoepelen van maatregelen voordat we kunnen spreken van de controlefase. Let wel: het gedrag van het virus hangt af van het gedrag van onszelf.

"Het is pas voorbij wanneer het voorbij is".

Wanneer het virus definitief onder controle is, zeker wanneer grootschalig gevaccineerd kan worden, worden de geleerde lessen snel vergeten. Vrijwel iedereen gaat zich dan weer haasten: schulden moeten worden terugbetaald, achterstanden moeten worden ingehaald, de productiviteit moet omhoog. Dat besef is moeilijk 'invoelbaar' zo lang we er middenin zitten, zolang er nog zoveel onzeker is.

Langdurige onzekerheid is erger om mee te leven dan een negatieve zekerheid.

Onbekende of onbeheersbare risico's zorgen voor verlamming. We maken plannen vanuit de zekerheid die we hebben. Pas wanneer sprake is van zekerheid kan de impact van de crisis verwerkt worden. Voor degenen die corona doormaakten begint dat met vertrouwen in de eigen fysieke gesteldheid. Mensen die sinds 6 mei weten wanneer ze weer aan de slag mogen, kunnen veerkracht aan de dag leggen. Voor wie de beperkingen nog van onbekende duur zijn - kom ik terug op de eerste filosofische vraag. Zie je het leven als een recht of als een geschenk? Het antwoord op deze vraag raakt aan het vermogen je te verzoenen met wat is. Het raakt aan je vermogen te zijn.

Bronnen:

<https://www.nytimes.com/2020/03/17/opinion/coronavirus-trends.html>

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Dunning-krugereffect>

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0167268111001612>

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0160289601000800>

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/05/06/vermijd-drukte-houd-15-meter-afstand>